

5. Интеллектуальный капитал – стратегический потенциал организации /Под ред. А.Л. Гапоненко, Т.М. Орловой, – М.: ИД «Социальные отношения», 2003. – 184 с.
6. Красовский Ю.Д. Организационное поведение: Учеб. пособие для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 511 с.
7. Крюков С.В. Организационное поведение: теория и практика. – Ростовн/Д: Феникс, 2006. –272 с.
8. Лютенс Ф. Организационное поведение: Пер. с англ. – 7-е изд. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 692 с.
9. Ньустром Дж.В., Дэвис К. Организационное поведение: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2000. – 448 с.
10. Технология управления персоналом / П.В. Журавлев, С.А. Карташов, Н.К. Маусов, Ю.Г. Одегов. – М.: Экзамен, 1999. – 576 с.
11. Тоффлер Э. Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – 398 с.

Антоненко О.Б.

ВПЛИВ НОВОГО ПОРЯДКУ РОЗРАХУНКУ ЄДИНИХ ТАРИФІВ НА ПРИБУТКОВІСТЬ ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

В світовій практиці політика тарифоутворення на природно монопольних ринках носить суто декларативний характер. Уряд кожної розвинутої країни створює такі умови для господарювання, які забезпечують відшкодування споживачами економічно обґрунтованих витрат, і при цьому, не допускають можливість отримання надприбутків підприємствами монополістами. Як показує світовий досвід, кожна країна досягає цього співвідношення різними способами і обирає найбільш прийнятний для неї шлях.

Неабияку роль у побудові економічних і соціальних відносин у державі відіграє управління ціноутворенням, створення оптимального співвідношення державного регулювання цін з дією ринкового механізму.

В електроенергетичній галузі економіки України функція забезпечення проведення цінової та тарифної політики покладена на Національну комісію регулювання електроенергетики України (далі НКРЕ). Згідно ЗУ "Про електроенергетику", НКРЕ регулює діяльність суб'єктів природних монополій у сфері електроенергетики та господарюючих суб'єктів, які діють на суміжних ринках, а також виконує інші функції відповідно до законодавства. Від того, який напрямок в тарифній політиці визначає НКРЕ, залежить визначене співвідношення рівня добробуту споживач – енергокомпанія.

З 1 вересня 2005 року Постановою КМУ від 15 серпня 2005 року №745 було рекомендовано НКРЕ застосовувати єдині тарифи на електричну енергію, що відпускається для кожного класу споживачів, крім тарифів на електричну енергію, що відпускається на побутові потреби населення, населених пунктів та зовнішнього освітлення. Цим нормативним актом передбачалась неможливість одномоментного переходу до єдиних тарифів через застосування граничного рівня підвищення тарифів. Тарифи в вересні 2005 року не мали перевищувати 5 відсотків рівня тарифів в липні 2005 р. з подальшим щомісячним підвищенням не більше як на 5 відсотків рівня тарифів попереднього місяця.

Відповідно до Постанови КМУ № 745, НКРЕ було розроблено "Порядок розрахунку єдиних тарифів...", який був затверджений постановою НКРЕ № 707 від 26 серпня 2005 року, і з 1 вересня 2005 року вступив в дію.

З моменту введення єдиних тарифів пройшов рік, але серед науковців і фахівців галузі до цього часу триває дискусія щодо ефективності введення єдиних тарифів, їх вплив на економіку енергопостачальних компаній, енергоємних підприємств, та економіку України в цілому.

Ефективність введення єдиних тарифів і їх вплив на економіку всієї держави в даній статті розглядатися не буде, оскільки це належить до компетенції відповідних центральних органів виконавчої влади, які мають повну і достовірну інформацію щодо структурних змін в економіці, на основі якої можна було б зробити економічно обґрунтовані висновки.

В рамках цієї інформації, яка публікується в офіційних джерелах, ми можемо зробити лише економічний аналіз методології розрахунку єдиних тарифів, розрахувати вплив введення єдиних тарифів на фінансовий результат енергопостачальних компаній, а також виявити фактори які уповільнюють темпи переходу до єдиних тарифів.

Тим часом у вітчизняній економічній літературі розробка наукових підходів до вирішення проблеми природної монополії тільки починається, оскільки в даному разі об'єкт дослідження є якісно новим. Тому, незважаючи на те, що протягом останніх років потік публікацій з цих проблем зростає, існуючий рівень їх аналізу є недостатнім. Особливо слабким на погляд Г.Філюка є науково-методологічні основи визначення методів та інструментів цінового регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у трансформаційній економіці [3].

Актуальність обраної теми визначається недостатнім опрацюванням і економічним аналізом методології розрахунку єдиних тарифів і практичним впливом недоліків методології на фінансовий результат діяльності енергопостачальних компаній.

Метою статті є аналіз досягнень і недоліків методології Порядку, їх вплив на фінансовий результат діяльності енергопостачального підприємства і розробка рекомендації щодо удосконалення підходів до тарифної політики в електроенергетичному секторі.

Крім того, постановами НКРЕ № 533 від 21.04.2006 року, та №1189 від 14.09.2006 року були внесені

зміни щодо усунення упущень виявлених в методології розрахунку єдиних тарифів. Тому, ще один аспект нашої статті - це аналіз змін до Порядку і наслідки до яких вони призвели.

В вересні 2006 року всіма енергопостачальними компаніями України за регульованим тарифом був досягнутий рівень єдиних тарифів для першого класу споживачів. Як бачимо, для переходу до єдиних тарифів тільки на першому класі знадобився 1 рік. Для споживачів другого класу перехідний період триває і досі. Розглянемо основні причини які уповільнюють процес введення єдиних тарифів.

Перш за все необхідно відмітити стрімке зростання прогнозованої оптової ринкової ціни на електроенергію. За рік існування єдиних тарифів вона збільшилась майже на 25%. Також необхідно відмітити зростання по окремих енергокомпаніях за цей період тарифів на передачу та постачання. Ці фактори значно уповільнили процес переходу до єдиних тарифів, так як відповідно до Постанови КМУ № 745 граничний рівень підвищення тарифів не може перевищувати 5 відсотків рівня попереднього місяця.

Враховуючи стрімке зростання за цей період індексу цін та середньої заробітної плати по промисловості, подальший перегляд тарифів на передачу та постачання в сторону збільшення є теж неминучим, так як невиконання в повному обсязі інвестиційних програм через підвищення цін на матеріали та значна плінність кадрів (особливо фахівців вищої кваліфікації) з енергопостачальних підприємств через низький рівень заробітної плати перед зимовим періодом може призвести до невідворотних процесів.

Головні фактори, які уповільнюють процес переходу до єдиних тарифів:

- зростання оптової ринкової ціни на електроенергію;
- необхідність дотримання загальногалузевих темпів зростання заробітних плат;
- необхідність підвищення витрат на виконання інвестиційних програм через стрімке зростання цін на сировину і матеріали;
- недоліки в методології, які будуть розглянуті далі.

Методологія формування єдиних тарифів передбачає перерозподіл отриманої виручки енергопостачальних компаній-донорів на користь компаній-реципієнтів за рахунок застосування „сум коригування платежу”. Відповідно, для впровадження цього механізму в дію були введені вирівнювальні (надбавки) знижки до розрахунку роздрібних тарифів на електроенергію. Розрахунок вирівнювальних надбавок (знижок) був передбачений Постановою НКРЕ № 743 від 30 серпня 2005 року, якою були внесені зміни до Правил Оптового ринку електричної енергії України, затверджених постановою НКРЕ від 23.06.2004 №634.

Спрощений алгоритм розрахунку єдиних тарифів представлений на рис. 1.

"Єдиний тариф" на кожний клас розраховується за формулою простої зваженої середньої величини, в ході розрахунку якої роздрібні тарифи енергокомпаній (визначені згідно постанови НКРЕ №47 від 22.01.2001р.) зважуються на прогнозований корисний відпуск цією компанією (враховуючи прогнозовані обсяги корисного відпуску ліцензіатів з постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом).

На наступному етапі розраховуються граничні рівні роздрібних тарифів (відповідно до Постанов КМУ №747 та постанови НКРЕ №707). В разі перевищення єдиних тарифів більш ніж на 5%, для компанії встановлюються граничні тарифи.

Показник 3 "Сума коригування платежу" - це по своїй суті величина, яка розраховується як різниця між двома показниками:

- прогнозованою товарною виручкою, яку мало б отримати підприємство від реалізації е/е за тарифами згідно з постановою НКРЕ №47 від 22.01.2001р.
- прогнозованою товарною виручкою, яку мало б отримати підприємство від реалізації е/е за єдиними тарифами, які затверджуються НКРЕ.

Показник 4 "Вирівнювальна надбавка (знижка) з розрахунку на 1МВтг відпущеної з ОРЕ е/е" розраховується відповідно до Правил ОРЕ як відношення Суми коригування платежу до прогнозованого обсягу купівлі в ОРЕ (відповідно до Правил Оптового ринку електричної енергії України, затвердженої постановою НКРЕ від 23.06.2004 №634).

Показник 5 "Фактична сума коригування платежу за е/е куповану на ОРЕ" затверджується НКРЕ і, фактично, являє собою добуток показника розрахованого в попередній дії і фактичного обсягу купівлі електричної енергії в ОРЕ.

Показник 6 розраховується аналогічно показнику 3, тільки за фактичними обсягами.

Дельта розраховується шляхом порівняння показників, розрахованих в 6 і в 5 дії, і закладається при розрахунку "суми коригування платежу" через два місяці.

Як бачимо, Порядком передбачений розрахунок коригування шляхом порівняння двох фактичних величин: фактичної суми коригування, яка має бути і фактичною сумою коригування, яка була розрахована ОРЕ і затверджена постановою НКРЕ (далі Дельта).

Необхідно відмітити, що це нетиповий механізм коригування, але на даний момент це єдиний можливий спосіб приведення "Сум коригування платежу" до їх економічно обґрунтованого рівня при даній методології. Складний механізм коригування виникає через необхідність врахування коригування прогнозних даних на факт одразу по двох показниках:

- обсяг корисного відпуску електричної енергії;
- обсяг купівлі електричної енергії в ОРЕ.

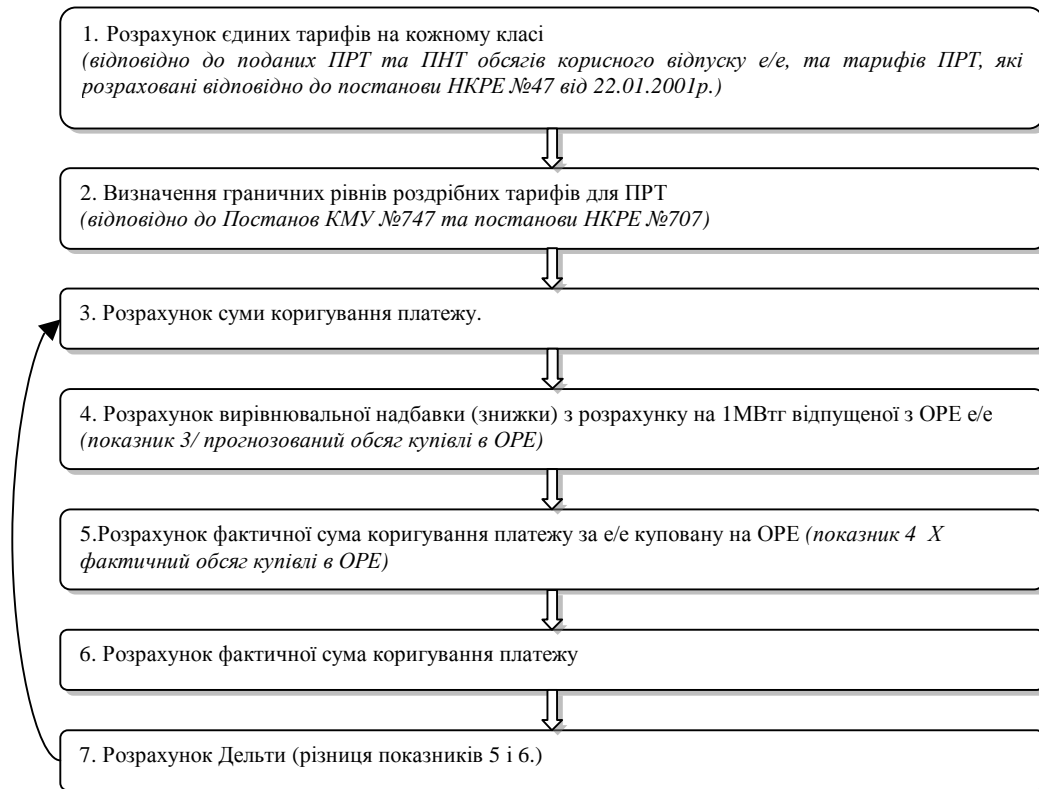

Рис.1 Спрощений алгоритм розрахунку єдиних тарифів

В результаті застосування даної Дельти виникає необхідність постійного циклічного коригування кожні 2 місяці.

Ці зміни до Порядку щодо циклічного коригування були внесені постановою НКРЕ № 533 від 21.04.2006 року і вступили в силу з 1 травня 2006 року. Таким чином, визначена Дельта додається при розрахунку "Суми коригування платежу" кожні два місяці, починаючи з січня 2006 року. Також цією постановою був передбачений окремий розрахунок сум коригування як для постачальників за регульованим тарифом, так і для постачальників за нерегульованим тарифом і врахування небалансу, який виникає при розрахунку єдиних тарифів.

Необхідно відмітити, що фактичний і прогнозований корисний відпуск ніколи не співпадає. Відповідно, в цілому по всіх енергопостачальних компаніях України виникає небаланс коштів. Небаланс може бути як від'ємним (нестача) так і позитивним (надлишок коштів).

Крім усунених недоліків, нововведення, внесені зазначеною постановою, призвели до нових ускладнень при розрахунку єдиних тарифів.

Відповідно до останнього абзацу пункту 3.2.: "У випадку, якщо загальна сума коригування платежу ПРТ та ПНТ відповідного класу напруги не дорівнює нулю, позитивна сума небалансу розподіляється між Постачальниками донорами, від'ємна сума небалансу – між Постачальниками-реципієнтами пропорційно їх питомої ваги в загальному обсязі корисного відпуску електричної енергії місяця, у якому виникає сума небалансу".

В результаті застосування розподілу небалансу в розрахунковому місяці відбувається наступне:

- в разі позитивного небалансу – всім компаніям донорам пропорційно до обсягів корисного відпуску зменшують розмір коригуючого платежу. Отже всі компанії донори сплачують в ринок менше – відповідно отримують додаткові кошти.

- в разі від'ємного небалансу – всім компаніям реципієнтам пропорційно до обсягів корисного відпуску збільшують розмір коригуючого платежу (зменшують знижку). Відповідно, при розрахунку сум коригування НКРЕ закладає всім компаніям реципієнтам прогнозні збитки.

Все вищевикладене відбувається через те, що механізм врахування цього небалансу при розрахунку єдиних тарифів був передбачений тільки для постачальників, а механізм залучення (повернення) коштів споживачам не застосовувався.

Все це призводило до наступних наслідків:

- до отримання компаніями-реципієнтами в розрахунковому місяці прогнозованих збитків, а компаніями-донорами - додаткових доходів;

- до неможливості перевірити правильність розрахунку розміру відшкодування для кожної окремої компанії;
- до щомісячного мультиплікативного збільшення суми небалансу, що уповільнює процес переходу до єдиних тарифів.

Наступні зміни до Порядку були внесені постановою НКРЕ №1189 від 14 вересня 2006 року. Постановою був передбачений новий підхід до розрахунку роздрібних тарифів для компаній-реципієнтів на перехідний період, і, відмінний від попередньої редакції Порядку, розподіл небалансу.

Цим нормативним документом були внесені принципові зміни щодо розрахунку вирівнювальної знижки. Якщо раніше вона була єдина для всіх обленерго, то зараз вона розраховується окремо для кожної компанії

Постановою № 1189 був затверджений наступний алгоритм розрахунку сум коригування платежу:

По-перше: визначається загальна сума компенсаційних платежів, яка може надійти від компаній-донорів за рахунок впровадження єдиних тарифів.

По-друге: до показника розрахованого в попередній дії додається сума небалансу.

По-третє: визначається розмір знижки для кожної компанії-реципієнта окремо шляхом розподілення отриманих у другій дії коштів між всіма реципієнтами пропорційно коштам, які їм необхідні для досягнення єдиних тарифів.

Внесення зазначених змін до Порядку врегулює упущення методології щодо розподілу небалансу, і, одночасно, створює прозорий механізм щодо здійснення фахівцями енергопостачальних компаній контролю за:

- розрахунком сум коригування платежу, яку щомісяця затверджує НКРЕ;
- процесом повернення компанії недоотриманих (надлишково отриманих) коштів через упущення методології, які були виправлені.

Необхідно також відмітити, що несвоєчасне врегулювання виявлених упущень методології Порядку призвело до нових ускладнень. Так, в результаті щомісячного мультиплікативного збільшення суми від'ємного небалансу на другому класі, кошти, які за прогнозом зможуть надійти у жовтні від донорів, не перекривають в повному обсязі суму небалансу, яка накопичилась за попередні місяці.

Отже, знову необхідно розробляти шляхи щодо удосконалення методології розрахунку єдиних тарифів для врегулювання вже вищезазначеного питання, але не виключено, що до того часу, коли ці зміни вступлять в силу, не виникнуть інші обставини, щодо яких теж необхідно буде вносити зміни.

На нашу думку, розробка наукових підходів щодо формування тарифної політики має будуватись з урахуванням світового досвіду, економічного стану країни, визначеної Концепції розвитку галузі і обов'язкового економічного аналізу.

Недостатня орієнтація на використання вироблених світовою практикою форм і методів тарифної політики, докорінна перебудова системи ціноутворення та інших економічних регуляторів без проведення послідовних і підготовчих заходів, призвели нині до ослаблення фінансового стану енергопостачальних компаній України і тому потребують ґрунтовного і виваженого економічного аналізу процесів, які беруть участь у формуванні тарифів для підприємств-природних монополістів.

Джерела та література

- 1 Венгер В. Державне регулювання цін на продукцію природних монополій // Фінанси України. – 2005. – №3. – С.82-89.
- 2 Крамаренко Г.О. Ціноутворення в умовах ринкових реформ // Фінанси України. – 2005. – №4. – С.54-60.
- 3 Филук Г. Теорія і практика цінового регулювання діяльності суб'єктів природних монополій // Економіка України. – 2005. – №12. – С.25-34.
- 4 Чудний О. Законодавчі засади державної цінової політики та проблемні питання її реалізації в Україні // Економіка України. – 2005. – №10. – С.48-52.

Клименко О.П.

ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ УЧЕТА ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ФОНЕ РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ

Постановка проблемы. Антропогенное влияние на окружающую среду и ее последствия приводят к экологическому дисбалансу в естественной системе, к такому состоянию окружающей среды, которая разрушает биологическая связь между растениями, животным миром и человеком. Стремление уберечь окружающую среду от загрязнения влияет на развитие экономических наук, в частности и бухгалтерского учета, который характеризует тенденцию экологизации научных знаний. Поиск новых стратегий побуждает к реструктуризации системы учета и просмотра нормативных актов, которые регулируют бухгалтерский учет, с целью отображения в экономике предприятия и страны в целом экологических показателей.

Согласно политэкономической теории, основной целью деятельности предприятия является получение прибыли. Такая цель не предусматривает охрану окружающей природной среды, быстрее наоборот. Т.е. экономическая теория не учитывает влияние на биосферу. Почему же общество старается решить экологическую проблему с помощью экономических наук?